

PÅ SPORET AF DEN AKTIVE MEDBORGER

En gruppe syriske flygtnings møde med Danmark
og deres opfattelse af medborgerskab

Kolofon

Forfattere

Buthaina Shaheen & Liv i Dali
Det Syriske Kulturinstitut i Danmark

Redaktion

Niels Righolt (red.), Gitte Engholm
og Linda Andersen

Grafisk Design

Jawhara Hammuh

Foto

Hvor intet andet er angivet er billederne
brugt i denne publikation enten taget
af projektets partnere eller fra Creative
Commons på Flickr.

ISBN

000-00-000000-0-0

CULINN Projektet (2017)

CULINN 6149-00012B

Projektledelse

Nationalmuseet

Projektpartnere

Arbejdermuseet
Det Syriske Kulturinstitut i Danmark
Center for Kunst & Interkultur
Museum Vestsjælland
Museum Bornholm
Varde By og Omegns Museum
Immigrantmuseet
Museum Lolland-Falster

Associerede partnere

Roskilde Universitet, Performance Design
Københavns Universitet, TORS

PÅ SPORET AF DEN AKTIVE MEDBORGER

En gruppe syriske flygtninges møde med Danmark
og deres opfattelse af medborgerskab

Inhold

Forord - en introduktion	03
Metode og materiale	05
Formål med undersøgelsen	05
CULINN og medborgerskab	07
Oplevelser i forhold til medborgerskab	06
I: Rettigheder og medborgerskab (tryghed, stramninger, udlændingelov, usikkerhed, rettigheder, tilhørsforhold)	07
II: Aktivt medborgerskab	10
III: Museer	12
IV: Arbejde og praktik	13
V: Dansk kundskaber	15
Konklusion: Afrunding af hovedpunkterne	17

“... folk skal blive mere aktive og tage mere del i beslutninger, som berører deres daglige liv, uddannelse og arbejdsmarkedet.”

FORORD - EN INTRODUKTION

De seneste år er der skrevet mange bøger om medborgerskab og der er blevet udarbejdet flere rapporter om medborgerskab i forskellige kommuner. Begrebet bruges og debatteres hyppigt i medierne af både politikere, forskere og civilsamfundsaktører. Begrebet medborgerskab er også indskrevet i integrationsloven og sprogskolerne underviser nyankomne borgere i medborgerskab. På den baggrund er vi i CULINN projektet interesserede i at undersøge hvad en gruppe nyankomne borgeres forståelse af begrebet er. Hvad betyder det for dem og hvordan kan det bidrage til at styrke deres liv i Danmark?

Formålet med CULINN projektet er at styrke flygtninge og nyankomnes forudsætninger for et godt liv og for at agere som aktive medborgere uanset varigheden af deres tid og liv i Danmark. Projektet skal styrke flygtninges forståelse for det danske samfund og de grundlæggende samfundsværdier gennem en introduktion til dansk historie og kultur. Projektet har som mål at udvikle og implementere nye metoder og koncepter for, hvordan museernes viden og udstillinger, kan til at bidrage til opbygge følelsen af sammenhæng og tilhørsforhold for den nyankomne i et nyt land og en ny hverdag.

Projektet skal give mulighed for, at flygtninge kan indgå i samarbejder og projekter på kulturhistoriske museer på frivillig basis og derigennem udbygge deres netværk og styrke deres sproglige kompetencer. Herved styrkes forhåbentlig også de nyankomnes mulighed for at finde et arbejde. Men for mange nyankomne kan det tage tid, før det lykkes at få fast arbejde. Og et er vigtigt, at ventetiden ikke foregår i isolation. Projektet ønsker at skabe relevante aktiviteter, hvor flygtninge og nyankomnes kompetencer kan komme i spil i samarbejdsprojekter, der involverer frivilligforeninger og andre aktører fra civilsamfundet.

Denne første rapport fra CULINN-projektet er en sammenfatning af viden fra den indledende pilotundersøgelse. Gennem en række individuelle samtaler og fokusgruppeinterviews med nyankomne syrere giver undersøgelsen et glimt af deres første møde med Danmark og deres tanker om medborgerskab. Projektet er blevet muligt takket være støtte fra Innovationsfondens særlige pulje: Integrationsindsats med fokus på flygtninge. Læs mere på Nationalmuseets hjemmeside.

God læselyst!

Buthaina Shaheen & Liv i Dali
Det Syriske Kulturinstitut i Danmark

København, 18. september 2017

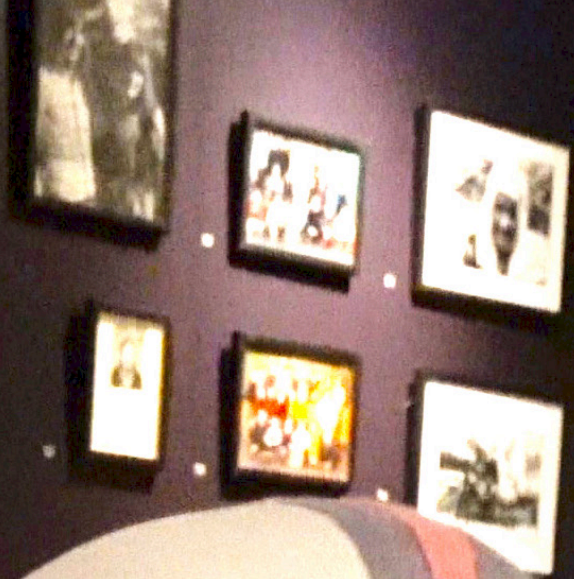
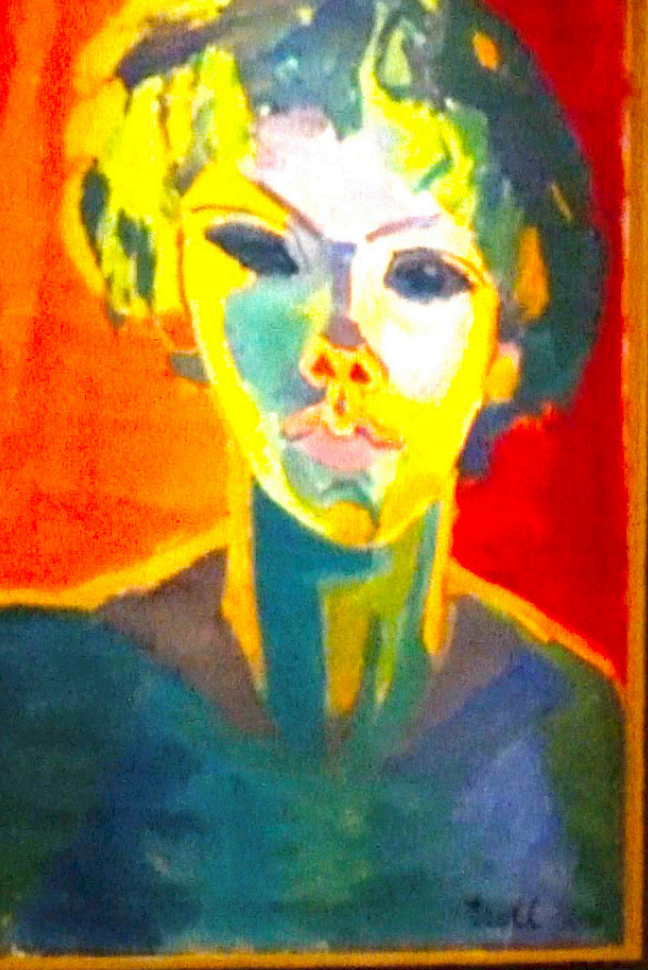

METODE OG MATERIALE

Projektets første fase har været en pilotundersøgelse, hvor der er gennemført både individuelle interviews og fokusgrubeinterviews med nyankomne borgere. I undersøgelsen har fokus primært været på flygtninge fra Syrien, men den viden, der er kommet til veje gennem interviewene forventes at kunne bidrage til at styrke formidlingen til alle sproggrupper.

Ni personer er blevet valgt ud fra det brede netværk af syrere tilknyttet Det Syriske Kulturinstitut i Danmark (SKDK). De ni udvalgte er sammensat sådan, at de repræsenterer en bred del af de syrere, der kom til Danmark efter, at revolutionen i Syrien brød ud i 2011. Udvælgelsen er sket på baggrund af udvælgelseskriterier, som uddannelses- og erhvervsbaggrund, køn, alder og civilstatus. Dette skal sikre, at de interviewede undersøgelsesdeltagere afspejler en heterogenitet, hvad disse kriterier angår. Interviewene er gennemført på dels arabisk og dansk og oversat efterfølgende.

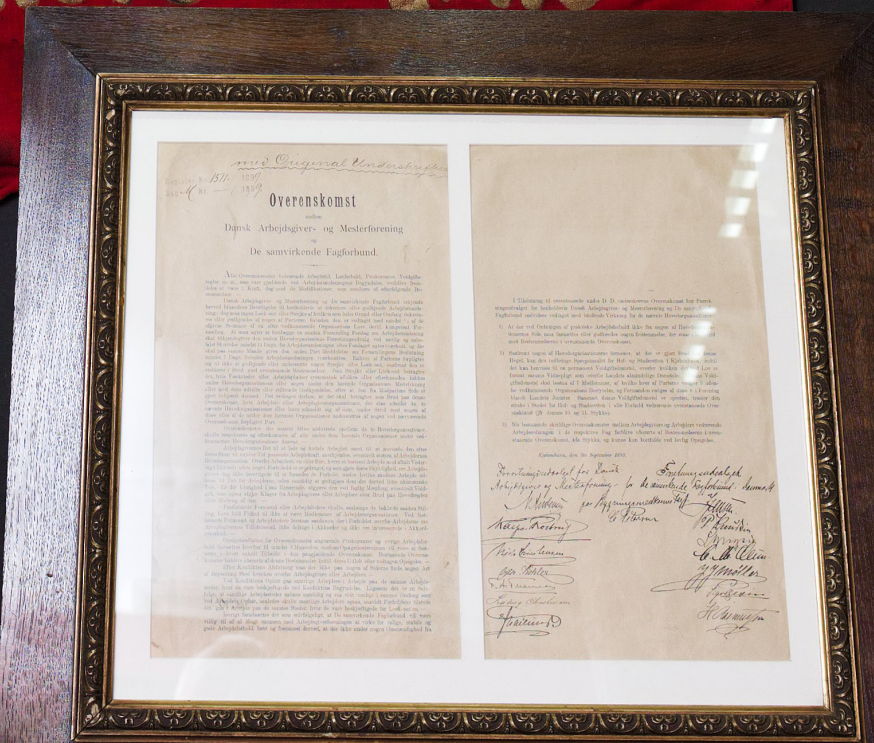

FORMÅL MED UNDERSØGELSEN

Det er hensigten, at den tilvejebragte viden skal give museernes formidlere og undervisningsansvarlige et indblik i de forskelle i refleksioner og iagttagelser nyankomne flygtninge kan have om deres møde med Danmark. I rapporten redegør vi for de tolkninger, holdninger og oplevelser de nyankomne har til begrebet medborgerskab. For at skabe rum for refleksion har vi valgt at lade de interviewedes stemme være relativt ubearbejdet. Deres udtalelser er inddraget i rapporten som helt deres egne og de er derfor ikke udtryk for CULINN-projektets holdning.

De indsamlede data vil bidrage til udviklingen af relevante materialer og didaktiske greb, der kan gavne sprogskolerelevanter, som en introduktion til det danske samfund. Interviewene har åbnet op for en dialog om betydningen af medborgerskab og dermed den betydning begrebet tillægges i Danmark. Vi kan se at de syriske flygtninge gennem deres deltagelse i CULINN-projektet oplever at få mulighed for at gøre deres stemme hørt. Dette kommer til udtryk gennem deres deltagelse i pilotundersøgelsen og ved at de er med til at udvikle undervisningsmaterialet sammen med museer og sprogskoler.

Den indsamlede viden i denne rapport skal også danne baggrund for den videre udvikling af formater i projektets fase 3, hvor yderligere fem kulturhistoriske museer forskellige steder i Danmark folder projektet ud og afprøver metoder og ideer i deres lokale kontekster. Tanken er at få et idé-katalog af forskellige greb og metoder, som efterfølgende kan benyttes af museer og andre kulturinstitutioner i hele landet, der ønsker at samarbejde med flygtninge og nyankomne.

07

01 Foto med sloganene 8-8-8 fra Fællesorganisationsen i 1900-1910

02 | Voksne der arbejder med en smule af deres fritidstid i 1910'erne

CULINN OG MEDBORGERSKAB

Vi kan i Danmark spore brugen af begrebet medborgerskab helt tilbage til den danske helstats tid i slutningen af 18-tallet (Mouritsen, 2015: 7). I litteraturen om medborgerskab ses en udvikling fra udelukkende at definere medborgerskab, som rettigheder og pligter, til også at fokusere på de fællesskaber, vi indgår i og på den identitetsmæssige tilknytning, vi har til disse fællesskaber. At være medborger indebærer således at deltage aktivt i samfundet og at kunne identificere sig med fællesskabets normer og værdier. I 00'erne blev begrebet genopdaget af politologer og sociologer og det kom for alvor på den danske dagsorden (ibid). I dag er det en betegnelse for alt, der er "fællesskabsbefordrende, inkluderende, aktiverende og frivillighedsbaseret" (Mouritsen, 2015: 7).

I CULINN-projektet definerer vi en medborger, som en person der er bosat i Danmark og som sådan oplever at være en del af fællesskabet. En medborger er et individ, der kender sine rettigheder og pligter og tager et medansvar i samfundet. Det er vigtigt, at en medborger føler sig hjemme i fællesskabet og forstår sine muligheder for at deltage. Dette kan styrkes ved, at man får viden om det samfund, man er del af og hvor man oplever sig medinddraget på lige fod med andre medborgere. Gennem deltagelse i den demokratiske dialog på forskellige niveauer kan man gøre sin stemme gældende og derved praktisere et aktivt medborgerskab.

OPLEVELSER I FORHOLD TIL MEDBORGERSKAB

Dette afsnit indledes med en kort redegørelse af de procedurer, der er knyttet til integrationskontrakten og integrationserklæringen, som nytilkomne flygtninge og familiesammenførte skal underskrive. Afsnittet rummer således en overordnet baggrundsviden om undersøgelses deltagernes status i Danmark, da lovgivningen og deres juridiske status i Danmark er en af de dimensioner, der tales meget om, når vi i interviewene taler om betydningen af medborgerskab.

I: RETTIGHEDER OG MEDBORGERSKAB

(tryghed, stramninger, udlændingelov, usikkerhed, rettigheder, tilhørsforhold)

Nyankomne flygtninge og familiesammenførte, som får opholdstilladelse i Danmark, skal underskrive en integrationskontrakt samt en erklæring om integration og aktivt medborgerskab i Danmark **uim.dk**. Underskrift af erklæringen er en betingelse for at kunne søge om permanent opholdstilladelse. Der refereres i erklæringen til en medborgerskabsprøve, der skal bestås, hvis man ønsker permanent opholdstilladelse i Danmark. Når integrationskontrakten underskrives betyder det blandt andet, at de nyankomne er omfattet af reglerne i integrationsloven **retsinformation.dk**. Heri indgår et integrationsprogram, hvis hovedformål er, at de hurtigst muligt bliver selvforsørgende, gerne inden for deres første år i Danmark **uim.dk**.

Alle interviewdeltagerne har enten asyl eller er kommet til Danmark gennem familiesammenføring, hvilket vil sige, at de har legal status og således har midlertidig opholdstilladelse i Danmark. Otte af dem har flygtningestatus og er knyttet til en bestemt kommune i en tidsperiode på tre år, da de indgår i integrationsprogrammet og får integrationsydelse.

Historisk set har medborgerskabs-teoretikere inddelt medborgerlige rettigheder i tre kategorier, som henholdsvis civile, politiske og sociale rettigheder². Borgere som har midlertidig opholdstilladelse besidder ikke samme politiske rettigheder, som borgere med statsborgerskab og borgere med permanent opholdstilladelse. De kan eksempelvis ikke stemme til nationale valg og de har således ikke samme politiske og demokratiske indflydelse som deres medborgere. Samtidig gælder der andre vilkår for dem, hvis de ønsker at flytte kommune eller besidde ejendom. Derudover kan deres sociale rettigheder også være anderledes, eksempelvis er retten til fri uddannelse betinget af den type opholdstilladelse, der er givet. Hvis personens midlertidige ophold er uddelt "med henblik på midlertidigt ophold" og ikke "med henblik på varigt ophold" så kræves der brugerbetaling³. Udlændingelovgivningen er foranderlig og der forekommer jævnligt justeringer inden for området. Dette har en stor betydning for, hvor længe flygtninge og familiesammenførte skal vente, samt hvilke krav de skal opfylde, inden de kan ansøge om permanent ophold⁴.

2 Civile rettigheder er fx personlig frihed, ytringsfrihed, menings- og religionsfrihed, retten til at besidde ejendom. Politiske rettigheder består af retten til fx at være medlem af et politisk parti og retten til at stemme. Sociale rettigheder omfatter social velfærd, fx fri uddannelse og sundhedsvæsen (Korsgaard, 2007: 31,32)

3 Der er dog nogle uddannelser, man kan komme ind på uden brugerbetaling.

4 Permanent opholdstilladelse. <https://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/permanent-ophold/>

USIKKERHED OM OPHOLD OG FREMTID

Når vi taler med deltagerne om medborgerskab og det at føle sig som medborger i Danmark, er der flere som taler om deres opholdsstatus i landet. Lailas udtrykker i denne sammenhæng:

"Hvis du i Danmark føler at du kun er her midlertidigt, hvordan kan du så være en aktiv borger? Hvordan kan du så føle at Danmark er dit land og dine børns land? Jeg føler hele tiden, at jeg ikke er en borger, at de ikke ser mig som en borger. De har nægtet mig at være borger."

Senere i interviewet vender hun tilbage til den juridiske status og italesætter relationen mellem hendes politiske rettigheder og medborgerskabsfølelsen. Hun siger:

"Jeg ville kæmpe for folks rettigheder (...) fordi det er mine børns fremtid. Jeg ville elske at have denne følelse. Men hvordan kan jeg have den, når de nægter mig statsborgerskab? Når jeg føler, at det er midlertidigt. Men når man har det, begynder man at føle, at man har rødder i et land."

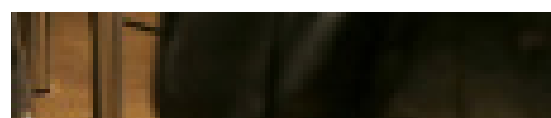
Midlertidigt ophold og den usikkerhed det medfører, kan altså have negativ påvirkning på deltagerens følelse af at være medborger i det danske fællesskab. Vi hører også deltagerne Omar og Adel udtrykke deres bekymring i forhold til den midlertidige opholdstilladelse, de har fået i Danmark. Omar siger:

"... når du ser en regering som denne [den danske], så er du ekstra bange. De kan smide mig ud af landet for enhver grund (...) Hvis jeg forlader Danmark, kan jeg så komme ind igen? [pga. ændringer af reglerne]. Det er sommetider også en irrationel frygt."

Adel tilføjer..

"Det er trist, at vi bliver angrebet af denne regering. Vi blev angrebet af Assad-regimet og er nu kommet her for at blive angrebet af denne regering"

Når Adel siger vi, mener han ham selv og hans familie. Han taler om de voldelige angreb, han oplevede under krigen. Angrebet fra den danske regering, mener Adel, sker gennem stramninger og de mange regler.

Deltagernes udtalelser viser, at det er vigtigt at have en juridisk sikret tilknytning til fællesskabet, for at kunne føle sig som medborger. Det viser sig gennem samtalerne med dem, at det at føle sig som medborger er forbundet med viden om samfundet og ens rettigheder, samt de muligheder, der ligger i det.

Flere af de interviewede efterspørger mere viden om deres rettigheder og Noor siger:

“Jeg vil fremhæve, at jeg har rettigheder, men jeg kender ikke alle mine rettigheder og dem, jeg kender til, kender jeg ikke på grund af regeringen. Regeringen har det her system af rettigheder, men den måde det bliver præsenteret for os er ikke fair.”

Flere påpeger at den viden de får om det offentlige og deres rettigheder, får de gennem deres netværk. De oplever, at det kan være svært at gennemskue systemet, når man er ny borger og ikke kan sproget. Flere af deltagerne oplever, at det er vanskeligt at få den fornødne hjælp til at forstå, hvilke rettigheder de har og hvad der forventes af dem som nyankommne.

II: AKTIVT MEDBORGERSKAB

I dette afsnit vil vi se nærmere på erklæringen om integration og aktivt medborgerskab i Danmark⁵. Her er det interessant at bemærke, at erklæringen betoner, at aktiv deltagelse i demokratiske fællesskaber kan medvirke til, at man som nyankommen bliver en integreret medborger. I kontrakten står der følgende: *“Jeg anerkender, at aktivt engagement i det danske samfund er en forudsætning for medborgerskab i Danmark, uanset, hvor længe mit ophold her i landet måtte vare.”* (**uim.dk**). Når erklæringen underskrives gives der altså ikke ret til statsborgerskab, men den understreger, at det anses som centralt i den danske regerings integrationspolitik og det aktive medborgerskab kan således forstås og anskues som en integrationsstrategi. På Udlændingestyrelsens internetportal fremgår det, hvilke former for aktivt medborgerskab, der anerkendes. Rammerne er fastlagt på forhånd og er begrænset til aktivitet i etablerede bestyrelser, udført børne- eller ungdomsarbejde eller deltagelse i almennyttigt organisationsarbejde⁶.

AKTIV BORGER

Når vi taler om engagement i lokalsamfundet og spørger Majed, hvordan

man kan være aktiv borger, nævner han foreningslivet som et sted, hvor det er muligt at involvere sig:

“... gennem dem [foreningerne] kan man være aktiv (...) Danmark er unikt i forhold til foreninger. Men de er også lukkede. Selvom der er masser foreninger, så er der også nogle, der er lukkede.”

Majed fortæller, at han ønsker at nuancere forståelsen af integration og fællesskab. Eksempelvis bruger han de gode elementer, han påpeger, der eksisterer i foreningskulturen, til at danne sin egen forening. Han fortæller, at formålet med foreningen blandt andet er, at minoritetssamfund såvel som majoritetssamfund skal nærme sig hinanden underbeholdt hensyntagen til hinanden. For Majed handler aktivt medborgerskab ikke om kulturel tilpasning. Han taler i denne sammenhæng om sameksistens og gennem sin forening laver han forskellige arrangementer, hvor alle uanset baggrund kan mødes og interagere sammen ud fra lige forudsætninger.

Tre af deltagerne forsøger aktivt at involvere sig i det danske samfund ved at benytte

⁵ Erklæringen om medborgerskab er knyttet til en række love på integrationsområdet: <http://uim.dk/love-og-regler/love-og-regler-om-integration>

⁶ Aktivt medborgerskab: <https://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/permanent-ophold/medborgerskab.htm>

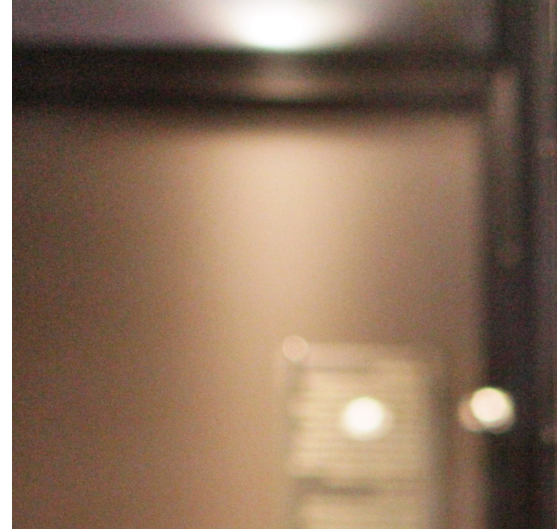
diverse medieplatforme. De har ladet sig interviewe, skrevet artikler og/eller optrådt i videooptagelser, hvor de deler deres historie på de sociale medier. De ønsker at gøre den politiske debat mere nuanceret i forhold til synet på nyankomne med flygtningebaggrund. Flere af de interviewede nævner også Facebook som en nøgle til lokalsamfundet. Gennem Facebook kan de få kendskab til forskellige aktiviteter, der finder sted i lokalområdet. De følger forskellige facebookgrupper, hvor de andre gruppemedlemmer betegnes som meget behjælpelige og rare, såsom Venligboerne.

Omar taler om et mere universelt fællesskab af borgere, hvor staten ikke er i centrum, men hvor det i højere grad drejer sig om at organisere handlekraftige fællesskaber, der kan gøre sig uafhængige af staten. Omar kalder sig selv universalist og det er ud fra den overbevisning, han taler om aktivt medborgerskab. Da vi spørger ham, hvordan han forstår aktivt medborgerskab, svarer han følgende:

“... vi som medborgere skal gøre meget for vores lokale samfund og ikke afhænge af staten. Jeg synes, vi skal minimere staten og folk skal blive mere aktive og tage mere del i beslutninger, som berører deres daglige liv, uddannelse og arbejdsmarkedet.”

I forståelsen af aktivt medborgerskab ligger Omar altså vægt på gruppebaserede rettigheder og det at være borger i verden, frem for individuelle pligter og rettigheder.

III: MUSEER

Som belyst tidligere i rapporten har medborgerskab flere dimensioner, hvoraf én særligt handler om identitet og tilhørsforhold. Som nævnt ovenfor kan ens , tilhørsforhold til det danske samfund styrkes ved, at man får reel viden om samfundet og ens stemme bliver hørt. Museer kan i den sammenhæng spille en rolle som aktører i udviklingen af metoder, der kan understøtte nyankomnes tilhørsforhold og identitetsmæssige tilknytning. På denne baggrund spørger vi deltagerne om deres oplevelser med og meninger om museer, samt hvilke elementer, der kan inddrages fra de syriske og de arabiske kulturer i museumsformidling i Danmark.

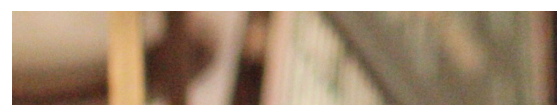
Der er generel enighed blandt de interviewede om, at museerne er en god kilde til kultur- og historieforståelse, hvor man kan lære om Danmark. Flere af deltagerne mener, at danske museer desuden kan bruges til at vise historiske, kulturelle og kunstneriske sider af Syrien eller andre lande og dermed fremstille disse kulturer på en positiv måde. Dette kan ifølge tre af deltagerne være med til at menneskeliggøre personerne nyankomne og det bliver i den sammenhæng bemærket, at et lands historier og

kulturer er vigtig viden, idet den er med til at give dets indbyggere en form for dybde, identitet og følelse af personlig værdi. Noor udtaler:

“Det var godt at kunne genkende nogle ting, som vi stadig har i Syrien. Det viser, at vi alle sammen er mennesker, hvad enten vi er fra Syrien eller Danmark ...”

Noor ser det som en god ting, når museer formår at relatere historien til nutiden og drage paralleller til emner og problematikker, som folk kender fra deres hverdag og derfor selv kan relatere til. Omar og Lailas siger i den forbindelse, at en god udstilling skal være original og ikke stereotyp. De peger på fordelene ved at belyse et emne eller en problematik fra mange sider, så den ikke bliver ensporet. Lailas siger, at udstillinger kan vise de mange fortællinger personer har med sig, når de kommer til Danmark.

“På den orientalske afdeling [på Nationalmuseet] var der både ting fra Syrien og Egypten. Men det var ikke godt nok. Naturligvis bliver jeg glad af at se noget fra min kultur og det er vigtigt for mine børn også for,

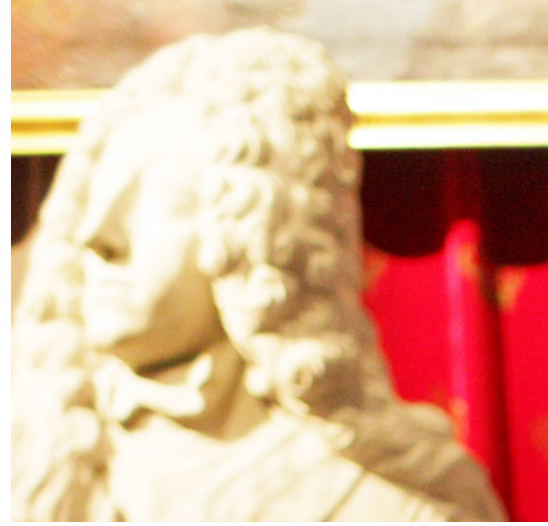

at vi føler, at vi har en kultur, men ikke kun for os. Det er også vigtigt for danskere. For nogle gange ser de dig blot som en udlænding eller en flygtning eller en immigrant, de tænker ikke på din baggrund og din historie."

Deltagerne mener det er positivt at give danskere mulighed for at lære mere om nyankomnes kulturelle baggrunde og historier, da det kan være med til at give et billede af folk som er andet og langt mere end bare flygtninge og migranter.

"Det er et godt sted at lære kulturen at kende og til at skabe projekter, kulturprojekter. Museet er det bedste sted for kulturprojekter."

Deres forslag til aktiviteter handler mest om at igangsætte flere projekter på museerne, som involverer folk udefra og på selve udstillingerne have fokus på mere interaktion mellem værker og de besøgende, så de går fra blot at være beskuere til at blive deltagere. De foreslår også simple, fysiske interaktionsformer som en del af museernes udstillinger, for eksempel at beskueren lytter til noget eller at benytte multimedier i forhold til at tiltrække unge.

IV: ARBEJDE OG PRAKTIK

Flere af de interviewede mener at det, at arbejde er en væsentlig del af at føle sig som medborger. Når vi eksempelvis spørger Adel, om han oplever, at han selv er aktiv medborger, svarer han følgende:

“I forhold til nu så føler jeg ikke, at jeg er en aktiv medborger tværtimod - indtil nu, så kan jeg endda være en borger, der er til byrde for staten, for jeg tager imod offentlige ydelser hver måned.”

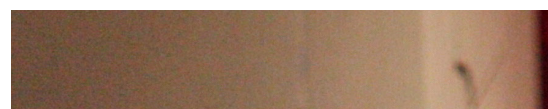
Adel forstår aktivt medborgerskab, som en borger der også bidrager til samfundet ved at arbejde. At være sat udenfor arbejdslivet medfører fremmedgørelse. Arbejdet skaber en form for myndiggørelse og Adel ser det som en adgangsbillet til borgerfællesskabet, som han kan blive en del af gennem den værdi et arbejde vil give ham. På den måde kan han blive en rigtig borger i hans optik.

I interviewet med Noor udtrykker hun også at det er vigtigt at arbejde, men det interessante er her, at hun ikke kun anser det som en nødvendig indtægtskilde, men at det samtidig er en måde, hvorpå hun kan føle og vise, at hun er en aktiv borger:

“Jeg er en af de flygtninge I [danskere] snakker om og se, hvad jeg gør! Jeg sidder ikke bare derhjemme, det er ikke mit mål. Jeg er her i Danmark og jeg stræber efter et kvalitetsliv. Jeg vil ikke sidde og vente på, at nogen giver mig penge eller har ondt af mig.”

Vedat arbejde mener Noor, hun kan dekonstruere forestillingen om, at flygtninge ikke vil arbejde. Det er en forestilling, hun oplever flourer i medierne og som hun også har mødt blandt sine medstuderende på hendes studie. På samme tid bringer det kvalitet ind i hendes liv og hun føler sig som en myndig borger, som en del af fællesskabet. Noor taler om et fællesskab, som bunder i de aktiviteter borgere yder for landet:

“For mig er det at være dansk ikke bare det at spise rugbrød. Det er fjollet. For mig betyder det at være dansk, at man arbejder for landet. Som jeg gør. Jeg sidder ikke derhjemme. Jeg gør det samme som enhver anden god person i Danmark. Jeg går på universitetet, jeg arbejder. Jeg gør gode ting for dette land.”

Ønsket om at få arbejde og blive selvforsynende står meget stærkt hos alle de interviewede og alle forsøger på forskellig vis og meget vedholdende at skaffe sig et arbejde. Tre af deltagerne nævner dog, at det i starten kan være svært at navigere på arbejdsmarkedet. Omar fortæller, at dette kan få en til at føle sig fortabt og forvirret:

“I Syrien kender jeg mange mennesker og jeg ved, hvad de tænker, hvordan de arbejder med specifikke ting. Når man kommer til et nyt land, så har man ingen idé om dette. Så man har ikke baggrundsviden eller kendskab til konteksten. Du føler, at du er totalt tabt og du ved ikke engang, hvor du skal starte.”

Flere af de interviewede giver udtryk for at det kan være svært at få en fod indenfor på det danske arbejdsmarked. De udtrykker et behov for at kende mennesker i Danmark, som kender til det danske samfund indefra, og som kan hjælpe dem med at navigere på arbejdsmarkedet.

INDGANG TIL ARBEJDSMARKEDET

Flere af de interviewede er i gang med eller har været igennem et eller flere praktikforløb i bestræbelserne for at få et arbejde. Vi taler derfor med dem om, hvilken betydning deres praktikforløb har. Her er det værd at nævne, at det er en forudsætning for at få integrationsydelse at de går i praktik.

De fleste fortæller, at de synes at praktikordningen er god, at den engagerer dem i samfundet. Når vi spørger indtil fordelene med praktikforløbene, nævnes blandt andet udvidelse af netværk samt sproglig udvikling. Tamer påpeger endvidere, at det er en god måde at få kendskab til det danske arbejdsmarked:

“Ideen med en praktik er en vidunderlig idé. Men der brug for ændringer i forhold til at implementere det (...) Praktik giver dig en chance for at se det danske samfund tættere på, hvordan det danske samfund respekterer arbejde og hvordan du forpligter dig til at arbejde.”

Både Fadi og Tamer mener, at praktikken kan bidrage til at skabe en større forståelse for det danske arbejdsmarked. Man kan blandt andet lære om arbejdskultur og arbejdsforpligtelser på det danske arbejdsmarked.

Der er dog også en vis skepsis overfor praktikforløbene. Både Amal og Fadi mener eksempelvis, at de som borgere kan agere bedre i samfundet, når deres uddannelse, karriere og kvalifikationer anerkendes som relevante for udvælgelse af praktiksted. Fadi fortæller om et sted, hvor han oplevede, at hans kvalifikationer ikke blev brugt eller udviklet:

“Jeg tilbragte min tid på at sortere, bære og sætte ting på plads. Dette tog mere end 5 timer og i løbet af de 5 timer, talte jeg slet ikke engang dansk. Jeg kunne derfor mærke, at dette job ikke er brugbart, da jeg ikke har lært noget dansk”.

Noor tilføjer:

“Praktikken er ikke målrettet, det er bare for alle. Fra 2011 og til nu i 2017 har kommunerne stadig ikke fundet en løsning på dette problem.”

At arbejde anses som uden tvivl som et vigtigt bidrag til fællesskabet. Men arbejdet og/eller praktikken skal samtidig give mening for den enkelte. Særligt har det betydning at praktikken styrker deres sproglige kompetencer.

V: DANSK KUNDSKABER

Alle de interviewede subjekter betragter det at lære og beherske det danske sprog som afgørende for kunne indgå i sociale relationer med dansktalende. Samtidig kan dansk kundskaber bidrage til at skabe fodfæste i samfundet, fordi det kan gøre det lettere at komme ind på arbejdsmarkedet og således lede til selvforsørgelse. Adel udtrykker det på følgende måde:

“Jeg ville ønske jeg kunne tale sproget, så jeg kan arbejde. Jeg ville ønske, jeg kunne give dem [kommunen] pengene tilbage, det er min selvrespekt, det handler om og de fleste jeg møder, de mener det samme.”

Den store interesse blandt de interviewede for at lære dansk hænger også sammen med, at otte af vores deltagere taler om en fremtid i Danmark. Lailas arbejdssprog er engelsk og det samme gælder for Noor. De har begge fokuseret på engelsk, da det har givet den ene adgang til universitet og den anden til arbejdsmarkedet. Men begge er stadig ivrige efter at lære dansk for at kunne indgå i sociale relationer. Adel udtaler en lignende antagelse:

“For at jeg skal føle mig som en rigtig medborger, så skal jeg blive bedre til sproget. Det er mit forbindelsesled til folk omkring mig. Jeg har allerede danske venner, men det vil hjælpe meget mere, hvis jeg kunne sproget.”

Adel taler om et sprogfællesskab, som han ønsker at blive en del af. De andre deltagere peger også på, at sociale relationer etableres og udvikles gennem sproget og det er derfor vigtigt at kunne tale dansk. Der er generelt et højt ambitionsniveau for at lære dansk blandt de interviewede.

I vores samtaler spørger vi ind til, hvor de oplever at få udviklet deres dansk kundskaber. Flere siger, at sprog især læres i sprogcentre, men interviewpersonerne lokaliserer også en række sociale situationer, der kan styrke sprogindlæringen. Seks af subjekterne er blandt andet aktive i deres lokale frivilligcenter, hvor de benytter sig af de mange tilbud, der er. Fadwa modtager lektiehjælp, Tamer fokuserer meget på sprogcafeen og de fleste taler om frivilligcentre som steder, hvor der forekommer social og sproglig interaktion. Flere efterspørger dog en mere fagspecifik sprogindlæring, der kan forberede dem til at kunne varetage et arbejde indenfor deres respektive uddannelsesområde.

KONKLUSION: AFRUNDING AF HOVEDPUNKTERNE

I dette afsnit vil vi kort opsummere de forskellige aspekter ved medborgerskab som interviewpersonerne har omtalt i samtalerne.

1. RETTIGHEDER OG PLIGTER

Flere af interviewpersonerne oplever ikke sig selv som medborgere. Det skyldes blandt andet, at de oplever, at de ikke har de samme rettigheder som borgere med permanent opholdstilladelse og statsborgerskab. Det er især deres midlertidige opholdstilladelse, der skaber usikkerhed og utryghed og som således kan anses som en barriere for at føle sig som en del af fællesskabet. De oplever, at de ikke har fulde rettigheder og derfor har svært ved at identificere sig med et fællesskab. Flere af de interviewede efterspørger mere viden om deres rettigheder og ved ikke, hvor de kan søge den viden. Her kan medborgerskabsprojekter som CULINN bidrage til at skabe rum for vidensudveksling og danne rammer for en offentlig snak om demokratisk dialog, rettigheder og forpligtelser.

2. MUSEER

Ingen af deltagerne har hidtil brugt museer i nogen videre udstrækning, men de er positive overfor museernes ønske om at engagere sig i samfundsmæssige forhold. Museerne kan bidrage med oplysning og skabe rammer for kulturelle møder mellem forskellige befolkningsgrupper i samfundet. Flere ser dette som en mulighed for at dekonstruere stereotype forestillinger om dem som flygtninge og fremmede og de anser museerne som et forum, hvor deres stemme kan blive hørt.

3. Arbejde og praktik

Alle deltagerne oplever, at det er af afgørende betydning for dem at skaffe sig et arbejde og de forsøger alle på forskellig vis at tilegne sig erfaring og kontakter, der kan hjælpe dem til at komme i arbejde. Det at modtage sociale ydelser opfatter de fleste som uværdigt og de ønsker at opnå et liv, hvor de ikke er afhængige af offentlig forsørgelse.

Flere ser praktikopholdene som gode muligheder for at opnå øget kendskab til arbejdsmarkedet. Dog påpeger de også, at arbejdet der udføres i praktikken, bør give mening for den enkelte. De ønsker derfor, at de gennem praktikken kan udvikle både deres faglige, men også deres sproglige kundskaber.

Gennem vores samtaler er der flere, der nævner at det kan være svært at forstå det danske arbejdsmarked. De forsøger at bruge deres netværk, men udtrykker, at det er svært, da det er begrænset. Vi ser denne efterspørgsel som et udtryk for, at der er et behov for at have nogle aktører, som kender til det danske samfund og kan tale om arbejdsmarkedet på en innovativ måde. Her kan museerne blandt andet bidrage til at skabe en bedre forståelse af de historiske og samfundsmæssige forhold, der har skabt det samfund og arbejdsmarked, vi kender i dag og således belyse strukturer og eksempelvis fagforeningernes rolle.

2 Opgave
Snak sammen i gruppen

Her i lejligheden boede Karen Marie og Peter Martin og deres 4 børn - altså 6 personer. Deres lejlighed var denne stue + køkkenet.

Marlene de to søstre og de fire børn, tror I? Det var 2007 i en bolig og de skulle have 500 i månedsrente og de skulle have 2000 i månedsrente.

3
Vælg tre ord i synet

hyggelig

merk

pyntet

rigtig

gammeldags

varm

kolof

simpe

titel

skuffet

4. Sprog

Alle de interviewede ønsker at lære og beherske det danske sprog. De oplever, at det er af afgørende betydning for muligheden for at skabe relationer med dansktalende og dermed indgå i fællesskabet. Sproget kan samtidig være med til at skabe fodfæste på arbejdsmarkedet og således føre til, at de kan forsørge sig selv. De fleste benytter sig af de frivillige tilbud, der er i deres lokalsamfund til at udvikle deres danskundskaber. De nævner blandt andet frivilligcentrene og venligboerne som gode tilbud. Ud over sprogcentrene lokaliserer de en række andre sociale sammenhænge, hvor deres sprogundskaber kan styrkes. Flere af deltagerne efterlyser en mere fagspecifik sprogindlæring.

Medborgerskabsprojekter som CULINN kan blive dét rum, der kan styrke sprogindlæringen og samtidig fremme nye borgeres mulighed for at komme til at føle sig som medborgere.

